

SODBA SODIŠČA PRVE STOPNJE (drugi senat)

z dne 11. februarja 2009*

V zadevi T-25/07,

Iride SpA, s sedežem v Torinu (Italija),

Iride Energia SpA, s sedežem v Torinu,

ki ju zastopajo L. Radicati di Brozolo, M. Merola in C. Bazoli, odvetniki,

tožeči stranki,

proti

Komisiji Evropskih skupnosti, ki jo zastopata E. Righini in G. Conte, zastopnika,

tožena stranka,

* Jezik postopka: italijanščina.

zaradi predloga za razglasitev ničnosti Odločbe Komisije 2006/941/ES z dne 8. novembra 2006 o državni pomoči C 11/06 (prej N 127/05), ki jo namerava Italija odobriti v korist AEM Torino (UL L 366, str. 62) v obliki subvencij, s katerimi naj se povrnejo nepovratni stroški v energetske sektorju, v delu v katerem je, prvič, v tej odločbi navedeno, da gre za državne pomoči, in drugič, je združljivost pomoči s skupnim trgov odvisna od tega, da družba AEM Torino vrne pomoč, ki ji je bila predhodno nezakonito odobrena v okviru sheme v korist tako imenovanih poobčinjenih podjetij,

SODIŠČE PRVE STOPNJE
EVROPSKIH SKUPNOSTI (drugi senat),

v sestavi I. Pelikánová (poročevalka), predsednica, K. Jürimäe, sodnica, in S. Soldevila Fragoso, sodnik,

sodni tajnik: J. Palacio González, glavni administrator,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 1. julija 2008

izreka naslednjo

Sodbo

Dejansko stanje

- 1 Tožeči stranki, družbi Iride SpA in Iride Energia SpA, sta holdinška družba skupine Iride in njena hčerinska družba, ki delujeta v sektorju električne in toplotne energije. Ta skupina je 31. oktobra 2005 nastala z združitvijo družb AEM Torino SpA in AMGA SpA. Tožeči stranki sta postali upravičeni do ukrepov, obravnavanih v tej zadevi, zaradi deležev pri združitvi družbe AEM Torino, ki je imela v lasti infrastrukturo, na katero se nanašajo ti ukrepi.

Prejšnje pomoči

- 2 Na podlagi pritožbe, vložene leta 1997, je Komisija 5. junija 2002 sprejela Odločbo 2003/193/ES o državni pomoči v obliki davčnih oprostitev in subvencioniranih posojil, ki jih je Italija odobrila javnim storitvenim podjetjem s pretežno javnim kapitalom (UL L 77, str. 21, v nadaljevanju: odločba o davčnih oprostitvah). V tej odločbi je Komisija ugotovila, da so davčne oprostitve in posojila, ki jih je Italijanska republika odobrila tako imenovanim poobčinjenim podjetjem, nezakonita in nezdržljiva s skupnim trgov, ter naložila izterjavo teh pomoči od podjetij, ki so jo prejela. S sodbo z dne 1. junija 2006 v zadevi Komisija proti Italiji (C-207/05, neobjavljena v ZOdl.) je Sodišče ugotovilo, da Italijanska republika s tem, da ni izvršila odločbe o davčnih oprostitvah, ni izpolnila svojih obveznosti.

- 3 Italijanski organi so 18. julija 2000 v skladu s členom 88(2) ES obvestili Komisijo o državni pomoči glede vračila nepovratnih stroškov (imenovanih nasledli stroški) v korist skupine ENEL in drugih družb, ki jim je bila predana nekdanja infrastruktura skupine ENEL, zaradi prenosa Direktive 96/92/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19. decembra 1996 o skupnih pravilih notranjega trga z električno energijo (UL 1997, L 27, str. 20). Družba AEM Torino je imela v lasti 8 % kapitala ene od teh družb, Edipower SpA. Komisija je z odločbo z dne 1. decembra 2004 (v nadaljevanju: odločba ENEL) to pomoč razglasila za združljivo s skupnim trgom v smislu člena 87(3) (c) ES ob uporabi Sporočila Komisije o metodi za analizo državnih pomoči, povezanih z nasledlimi stroški.

Sporni ukrep

- 4 Italijanski organi so 21. marca 2005 v skladu s členom 88(2) ES Komisijo uradno obvestili o novi državni pomoči glede vračila nasledlih stroškov v korist družbe AEM Torino (v nadaljevanju: sporni ukrep).
- 5 Sporni ukrep je bil opredeljen z vrsto nacionalnih določb. Tako uredba ministra za industrijo, trgovino in obrt z dne 26. januarja 2000 (GURI št. 27 z dne 3. februarja 2000) o splošnih stroških električnega omrežja v členu 2(1)(a) določa, da je del teh splošnih stroškov tudi „nadomestilo proizvodno-distribucijskim podjetjem za nasedle stroške“.
- 6 Kar zadeva financiranje povrnitve nasledlih stroškov, je Autorità per l'energia elettrica e il gas (urad za električno energijo in plin, v nadaljevanju: AEEG) z Odločbo št. 238/00

z dne 28. decembra 2000 (redni dodatek h GURI št. 4, z dne 5. januarja 2001) odprl poseben račun pri izravnalnem skladu za elektroenergetski sektor (v nadaljevanju: CCSE), oskrbovan prek določene postavke („A 6“) električne tarife, ki je bremenila vse končne kupce.

- 7 Nazadnje je bil z uredbo ministra za gospodarstvo in finance z dne 10. marca 2005 znesek naslednjih stroškov za družbo AEM Torino določen na 16.338.000 EUR.

Predhodni postopek

- 8 V mesecih po priglasitvi spornega ukrepa je Komisija na italijanske organe naslovila vrsto zahtev za posredovanje informacij, da bi preverila, ali je družba AEM Torino prejela nezakonite državne pomoči, ki niso združljive s skupnim trgom, in če jih je, ali je družba AEM Torino spoštovala obveznost vračila. Te zahteve so se posebej nanašale na pomoči, ki so bile predmet odločbe o davčnih oprostitvah.
- 9 Ker je Komisija menila, da odgovor ni bil zadovoljiv, je z Odločbo z dne 4. aprila 2006 glede spornega ukrepa sprožila postopek, določen s členom 88(2) ES (v nadaljevanju: odločba o uvedbi postopka). V tej odločbi je navedla, prvič, da je po njenem mnenju sporni ukrep državna pomoč v smislu člena 87(1) ES, in drugič, da je ta pomoč v skladu z merili, navedenimi v Sporočilu o naslednjih stroških, vendar, tretjič, ta pomoč v danem primeru ne more biti razglašena za združljivo s skupnim trgom, ker je družba AEM

Torino po vsej verjetnosti prejela nezakonite državne pomoči, ki niso združljive s skupnim trgov in ki še niso bile vrnjene.

- 10 Odločba o uvedbi postopka je bila objavljena v Uradnem listu Evropske unije z dne 17. maja 2006 (UL C 116, str. 2). V tej odločbi je Komisija zainteresirane stranke pozvala, naj predložijo pripombe v enem mesecu od te objave. Vendar pripomb niso predložili niti italijanski organi niti družba AEM Torino niti zainteresirane tretje osebe.
- 11 Z Odločbo 2006/941/ES z dne 8. novembra 2006 o državni pomoči C 11/06 (prej N 127/05), ki jo namerava Italijanska republika odobriti v korist AEM Torino (UL L 366, str. 62, v nadaljevanju: izpodbijana odločba) je Komisija končala postopek na podlagi člena 88(2) ES. V tej odločbi je v bistvu menila, da je sporni ukrep pomoč, združljiva s skupnim trgov, ki pa ne more biti dovoljena, dokler Italijanska republika ne predloži dokazov, da družba AEM Torino ni bila prejemnica pomoči iz odločbe o davčnih oprostitvah, oziroma če je bila, dokazov, da je vrnila navedene pomoči z zamudnimi obrestmi.

Postopek in predlogi strank

- 12 Tožeči stranki sta 30. januarja 2007 v sodnem tajništvu Sodišča prve stopnje vložili to tožbo.

13 Tožeči stranki Sodišču prve stopnje predlagata, naj:

- odločbo razglasi za nično v delu, v katerem je sporni ukrep štet za državno pomoč, in v delu, v katerem se „zadržuje izplačilo pomoči“, dokler Italijanska republika ne predloži dokazov, da je družba AEM Torino vrnila pomoči, ki so predmet odločbe o davčnih oprostivah;

- Komisiji naloži plačilo stroškov.

14 Komisija Sodišču prve stopnje predlaga, naj:

- tožbo zavrne;

- tožecima strankama naloži plačilo stroškov.

Pravo

15 Tožeči stranki uveljavljata dva tožbena razloga, ki se nanašata na kršitev člena 87(1) ES in na nezakonitost „zadrževanja izplačila pomoči“.

Prvi tožbeni razlog: kršitev člena 87(1) ES

- 16 Prvi tožbeni razlog se deli na dva dela. Tožeči stranki ugovarjata opredelitvi spornega ukrepa za državno pomoč, ker naj pogoja financiranja iz državnih sredstev in dodelitve ugodnosti upravičencem ne bi bila podana.
- 17 Poleg tega tožeči stranki v okviru prvega tožbenega razloga uveljavljata še dva razloga, namreč neobstoj preiskave in neobrazložitev izpodbijane odločbe. Vendar se bosta ta razloga glede na to, da dejansko nista povezana s kršitvijo člena 87(1) ES, obravnavala ločeno kot tretji in četrti tožbeni razlog.

Prvi del prvega tožbenega razloga v zvezi s pogojem financiranja iz državnih sredstev

– Trditve strank

- 18 Tožeči stranki v bistvu zatrjujeta, da sporni ukrep ne vključuje državnih sredstev, temveč se nanaša le na prenose med gospodarskimi subjekti zasebnega sektorja, in sicer med končnimi potrošniki električne energije in distributerji električne energije.

- 19 Italijanski sistem kritja nasedlih stroškov naj bi namreč pravno gledano predvideval obveznost, ki jo država naloži neki kategoriji zasebnikov, in sicer končnim potrošnikom električne energije, da nekatere zneske prenese drugi kategoriji zasebnikov, namreč podjetjem, upravičenim do povrnitve nasedlih stroškov. Tožeči stranki poudarjata, da se s tega vidika obravnavani sistem ne razlikuje od obveznosti odkupa po vnaprej določenih najnižjih cenah, ki ne spada v področje uporabe člena 87 ES, in to kljub temu, da se v obravnavanem primeru prenos finančnih sredstev med zasebniki obvezno izvede prek računa, odprtega pri CCSE, in ne neposredno.
- 20 Po mnenju tožečih strank CCSE opravlja samo funkcijo preprostega obračunskega posrednika med zasebniki, ki jim je naložena denarna obveznost, in osebami, ki so upravičene do ustreznih zneskov, kar naj mu niti za kratek čas ne bi omogočalo razpolaganja z vplačanimi zneski.
- 21 Komisija trdi, da so preneseni zneski državna sredstva, saj je CCSE, ki jih prejema in zagotavlja njihovo porazdelitev, javna organizacija in lahko država razpolaga s tako zbranimi zneski.

– Presoja Sodišča prve stopnje

- 22 Člen 87(1) ES določa, da je vsaka pomoč, ki jo dodeli država članica, ali kakršna koli vrsta pomoči iz državnih sredstev, ki izkrivlja ali bi lahko izkrivljala konkurenco z dajanjem prednosti posameznim podjetjem ali proizvodnji posameznega blaga, nezdržljiva s skupnim trgom, kolikor prizadene trgovino med državami članicami.

- 23 Prvič, iz sodne prakse Sodišča izhaja, da se za pomoči v smislu člena 87(1) ES štejejo samo ugodnosti, ki se dodelijo neposredno ali posredno iz državnih sredstev. Razlikovanje med pojmom „pomoč, ki jo dodeli država članica,“ in „državna sredstva“, ki ga je uvedla navedena določba, namreč ne pomeni, da so vse ugodnosti, ki jih dodeli država, pomoči, ne glede na to, ali so financirane iz državnih sredstev ali ne, ampak se želi z njim zgolj vključiti v ta pojem ugodnosti, ki jih dodeli neposredno država, ter tiste, ki se dodelijo s posredovanjem javne ali zasebne organizacije, ki jo določi ali ustanovi država (glej sodbo Sodišča z dne 13. marca 2001 v zadevi PreussenElektra, C-379/98, Recueil, str. I-2099, točka 58 in navedena sodna praksa).
- 24 V obravnavanem primeru ni sporno, da so bili zneski v okviru spornega ukrepa najprej odtegnjeni zasebnikom, namreč vsem potrošnikom energije, nato pa položeni na račun, odprt pri CCSE, ter pozneje nakazani družbi AEM Torino, ki je zasebno podjetje. Nihče tudi ne zanika, da je CCSE javna organizacija, ki jo je italijanska vlada določila za to, da upravičenim podjetjem vrača nasedle stroške.
- 25 Drugič, glede pojma državnih sredstev je treba spomniti, da iz sodne prakse Sodišča izhaja, da člen 87(1) ES zajema vsa denarna sredstva, ki jih lahko javni organi dejansko uporabijo za podporo podjetjem, ne da bi bilo pomembno, ali ta sredstva trajno pripadajo premoženju države ali ne. Torej tudi če zneski, povezani s spornim ukrepom, niso v trajni lasti javnih organov, že dejstvo, da so pod stalnim javnim nadzorom in torej na razpolago pristojnim nacionalnim organom, zadostuje, da se štejejo za državna sredstva (glej v tem smislu sodbi Sodišča z dne 16. maja 2000 v zadevi Francija proti Ladbroke Racing in Komisiji, C-83/98 P, Recueil, str. I-3271, točka 50, in z dne 16. maja 2002 v zadevi Francija proti Komisiji, C-482/99, Recueil, str. I-4397, točka 37).

- 26 V obravnavanem primeru tožeči strani zatrjujeta, da je sporni ukrep podoben tistemu, ki je bil obravnavan v zadevi, v kateri je bila izrečena zgoraj navedena sodba PreussenElektra, v kateri je Sodišče razsodilo, da obveznost zasebnih podjetij za oskrbo z električno energijo, da po določenih najnižjih cenah odkupijo električno energijo iz obnovljivih virov, ne povzroča nobenega neposrednega ali posrednega prenosa državnih sredstev k proizvajalcem te vrste električne energije (točka 59).
- 27 Toda treba je ugotoviti, da v zadevi, v kateri je bila izrečena zgoraj navedena sodba PreussenElektra, razen uvedbe zakonske obveznosti odkupa po najnižji ceni, država ni imela nobene vloge pri zbiranju in/ali porazdelitvi zadevnih sredstev: zneski, ki so ustrezali nabavni ceni, so bili neposredno preneseni med gospodarskimi subjekti zasebnega sektorja, namreč med podjetji za distribucijo električne energije in proizvajalci električne energije iz obnovljivih virov. V obravnavani zadevi pa nasprotno prihodek iz postavke električne tarife A 6 zbira in na posebnem računu upravlja CCSE, ki je javna organizacija, preden je dodeljen upravičencu, namreč družbi AEM Torino.
- 28 Glede na sodno prakso, navedeno v točki 25, je torej treba obravnavane zneske šteti za državna sredstva, saj niso le stalno pod javnim nadzorom, ampak so tudi last države.
- 29 Prvič, Komisija je namreč, ne da bi tožeči stranki temu ugovarjali, v zvezi z javnim nadzorom ugotovila, da je CCSE lahko sredstva, ki so bila na razpolago na računu A 6, uporabila za začasno kritje negativnega stanja na drugih računih. Poleg tega je Komisija navedla primer, ko so italijanski organi del zneskov, ki so bili na razpolago na navedenem računu, z uredbo ministra dodelili v druge namene od tistega, za katerega so

bili nakazani. Torej je treba zavrnuti trditev tožečih strank, da je imel CCSE le vlogo obračunskega posrednika in da polog zadevnih zneskov na ta račun CCSE ni omogočal niti začasnega razpolaganja z njimi. Seveda sta tožeči stranki zatrjevali, da italijanska država v obravnavanem primeru ni ravnala na lastno pobudo, temveč s ciljem uskladitve z določbami Skupnosti, in da je bila sprememba namena teh zneskov v primerjavi z njihovim prvotnim namenom le posledica nemožnosti vračila tistim, ki so jih nepravilno nakazali. Vendar to ne vzbuja dvoma o zaključku Komisije v zvezi s tem, po katerem naj bi imela italijanska država – če se to pokaže za potrebno ali primerno – možnost, da razpolaga z zneski na računu A 6 CCSE, zlasti s spreminjanjem njihovega namena.

30 Drugič, čeprav tožeči stranki v zvezi z lastninsko pravico na zneskih, položenih na račun A 6 CCSE, zanikata, da bi ti pripadali samemu CCSE, pa v svojih pisanjih nista pojasnili, komu pripadajo, zatrjujeta le, da obravnavani zneski vedno pripadajo „električnemu sistemu“. Na obravnavi sta na podlagi vprašanja Sodišča prve stopnje pojasnili, da so lastniki navedenih zneskov ostali končni potrošniki električne energije.

31 Corte suprema di cassazione (italijansko kasacijsko sodišče) pa je v sodbi (združeni civilni senati) št. 11632/03 z dne 3. aprila 2003 razsodilo, da CCSE nima pravne osebnosti, ki bi bila ločena od pravne osebnosti italijanske države, in da je treba slednjo šteti za lastnico zneskov, nakazanih CCSE. V točkah od 4.3 do 4.7 navedene sodbe je Corte suprema di cassazione temeljito analiziralo vprašanja pravne osebnosti CCSE s preučitvijo zakonskih določb na tem področju in sodno prakso glede podobnih primerov v italijanskem pravu. Sklenilo je, da je CCSE državni organ in da so zneski, ki so mu bili nakazani, čeprav prihajajo od zasebnikov in so namenjeni zasebnim podjetjem, last države.

32 Trditve, ki sta jih tožeči stranki navedli v repliki, da bi izpodbijali utemeljenost te sodbe in njen pomena za to zadevo, niso prepričljive.

33 Prvič, tožeči stranki trdita, da je bilo Corte suprema di cassazione v zadevi, v kateri je bila izrečena navedena sodba, predlagano, naj se opredeli o drugačnih pravnih vprašanjih od teh v obravnavanem primeru. Po njenem mnenju je namreč Corte suprema di cassazione odločalo o naravi kršitve, s katero so člani italijanskega medministrskega odbora za cene (CIP) pri opravljanju nalog škodovali javnim prihodkom v lasti CCSE. V tem okviru naj bi ga vodila odločenost v vsakem primeru kaznovati zadevne osebe. Načel, ki jih je navedlo Corte suprema di cassazione, naj torej ne bi bilo mogoče abstraktno uporabiti v drugih primerih, ne da bi se upošteval okvir, v katerem so bila navedena.

34 Ne glede na utemeljenost predpostavk tožečih strank glede obrazložitve zadevne sodbe pa je mogoče ugotovitve slednje o državni naravi obravnavanih sredstev ločiti od dejstva, da je Corte suprema di cassazione odločalo v zadevi s področja kazenskega prava, in ne v civilni ali upravni zadevi. Ker je namen kazenskega prava in še zlasti določb o računovodski goljufiji, ki so bile obravnavane v zadevi, v kateri je bila izrečena navedena sodba, varovanje pravic, ki jih imajo fizične ali pravne osebe na podlagi civilnega ali upravnega prava, morajo biti upravičenci iz zadevnih računov vsekakor določeni na podlagi civilnega ali upravnega prava. Ugotovitve iz sodbe Corte suprema di cassazione glede neobstoja pravne osebnosti CCSE in glede lastninske pravice sredstev na računih, ki jih ta upravlja, so torej namenjene splošni uporabi, tudi zunaj kazenskega področja.

35 Drugič, tožeči stranki zatrjujeta, da je bil pravni okvir, ki se uporablja za zadevo, v kateri je bila izrečena sodba Corte suprema di cassazione, medtem popolnoma spremenjen. V zvezi s tem navajata zlasti ustanovitev AEEG z uredbo iz leta 1995, ki so mu bile dodeljene pristojnosti, ki jih je predhodno izvajal CIP, ter sklep AEEG št. 70/97,

v katerem naj bi AEEG prvič jasno razlikoval med električno tarifo, vključno z doplačili, in prejemki države. Po mnenju tožečih strank so pred liberalizacijo sektorja, ki je vključevala zadnjo spremembo, različne komponente električne tarife omogočale oskrbovanje proračuna ENEL kot javne organizacije, zaradi česar so bile obravnavane kot javna sredstva, medtem ko je bil ENEL na podlagi zakonskih določb iz leta 1992 preoblikovan v delniško družbo.

36 Sodišče prve stopnje meni, da so te trditve ovržene s tistimi, ki jih je predložila Komisija. Kar zadeva prenos nalog CIP na AEEG, se zdi očitno, da če se izvajane pristojnosti niso spremenile, ni pomembno, ali določanje, upravljanje in dodeljevanje doplačil k električni tarifi pripade neodvisnemu upravnemu organu, kakršen je AEEG, ali medministrskemu odboru, kakršen je CIP. Glede dejstva, da ENEL kot prejemnik doplačil k električni tarifi, ki so bila predmet sodbe Corte suprema di cassazione, ni več javno podjetje, kot je Komisija pravilno poudarila, je treba ugotoviti, da je italijanski vrhovni sodni organ poudaril, da dejstvo, da so obravnavani zneski namenjeni odškodovanju podjetij, nikakor ne vpliva na njihovo pripadnost državi. Iz navedene sodbe prav tako izhaja, da dejstvo, da je AEEG razlikoval med doplačili, namenjenimi splošnemu državnemu proračunu, in tistimi, ki se nakažejo na blokiran račun, odprt pri CCSE, in so namenjena odškodovanju podjetij, ne izključuje, da bi zadnja, takrat ko so nakazana na račun CCSE, postala last države.

37 Nazadnje tožeči stranki ugovarjata, da bi bilo mogoče sklepati – kot je storilo Corte suprema di cassazione – da so sredstva, ki so na razpolago na računu A 6 CCSE, javna, ker za CCSE velja režim državnega računovodstva. Pravna narava sredstev naj namreč ne bi bila odvisna od javne ali zasebne narave organizacije, pri kateri so položena. Vsekakor naj bi AEEG, ki je lahko svobodno izbral banko, ki ji bo zaupal upravljanje posebnega računa, izbral CCSE preprosto zato, ker je bilo to praktično.

38 V zvezi s tem zadostuje opozoriti, da Sodišče prve stopnje ni pristojno, da bi dvomilo o razlagi italijanskega nacionalnega prava, ki jo je podalo Corte suprema di cassazione.

39 Iz tega izhaja, da zneski, položeni na računu A 6 CCSE, pripadajo italijanski državi in da lahko slednja z njimi razpolaga. Po načelih, razvitih v sodni praksi, navedeni v točki 25, jih je tako treba opredeliti kot državna sredstva.

40 Prvi del prvega tožbenega razloga je treba torej zavrniti kot neutemeljenega.

Drugi del prvega tožbenega razloga v zvezi s pogojem dodelitve ugodnosti

– Trditve strank

41 Tožeči stranki zatrjujeta, da sporni ukrep ne izpolnjuje pogoja v zvezi z dodelitvijo ugodnosti upravičenemu podjetju in da Komisija v izpodbijani odločbi ni podala nobene razlage v zvezi s tem.

- 42 Po njenem mnenju sporni ukrep omogoča upravičenim podjetjem, da dobijo povrnjene fiksne stroške, ki so povezani z naložbami, izvedenimi v skladu z obveznostmi, ki jih je naložila država, pred liberalizacijo trga in ki jih tem podjetjem ne uspe kriti samo iz prejemkov, ustvarjenih s prodajo električne energije na prostem trgu. Tako naj ne bi šlo za ekonomsko korist, temveč za ukrep, s katerim naj bi se preprečilo, da so podjetja kaznovana samo zato, ker so se pred liberalizacijo trga prilagodila strateškimi navodilom oblasti; položaj, ki bi pomenil podelitev ugodnosti konkurenčnim podjetjem, ki jim ni bilo treba kriti takih nedonosnih naložb.
- 43 Tožeči stranki zatrjujeta, da nasledli stroški v smislu sodne prakse Skupnosti o državnih pomočeh niso stroški, ki navadno bremenijo proračun podjetij, če v normalnem položaju trga, odprtega za konkurenco, nobeno podjetje ne bi izvedlo naložb, zaradi katerih nastanejo nasledli stroški. Ne more torej iti za vprašanje ugodnosti, ki izvira iz spornega ukrepa, temveč za odpravo konkurenčne škode, ki izhaja iz uporabe predhodne ureditve.
- 44 Tožeči stranki tako trdita, da bi morala Komisija dokazati, da je sporni ukrep presegel zgolj kritje nasledlih stroškov in da je pomenil dodatno ugodnost za upravičence. To pa naj bi bilo v danem primeru izključeno, ker naj bi bili zneski, ki bi jih morali prejeti, izračunani na podlagi razlike med fiksnimi stroški namestitve in dohodki, ki bi jih lahko prejeli od prodaje električne energije.
- 45 Komisija trdi, da glede na to, da je sporni ukrep prenos zneska 16.338.000 EUR družbi AEM Torino, kar ni plačilo za storitve, opravljene državi ali skupnosti, temveč je namenjen kritju stroškov, ki jih mora ponavadi plačati to podjetje, gre za ugodnost v smislu prava Skupnosti o državnih pomočeh.

– Presoja Sodišča prve stopnje

- ⁴⁶ V skladu z ustaljeno sodno prakso je treba za presojo, ali je državni ukrep državna pomoč, ugotoviti, ali upravičeno podjetje prejema ekonomsko korist, ki je ne bi prejelo v običajnih tržnih razmerah (sodbi Sodišča z dne 11. julija 1996 v zadevi SFEI in drugi, C-39/94, Recueil, str. I-3547, točka 60, in z dne 29. junija 1999 v zadevi DM Transport, C-256/97, Recueil, str. I-3913, točka 22; sodba Sodišča prve stopnje z dne 13. junija 2000 v združenih zadevah EPAC proti Komisiji, T-204/97 in T-270/97, Recueil, str. II-2267, točka 66).
- ⁴⁷ V obravnavanem primeru ni sporno, da sporni ukrep predvideva prenos zneska 16.338.000 EUR družbi AEM Torino. Postavlja se torej vprašanje, ali je ta prenos ekonomska korist, ki je to podjetje ne bi prejelo v običajnih tržnih razmerah, kot zatrjuje Komisija, ali pa gre le za ponovno vzpostavitev običajnih tržnih razmer za družbo AEM Torino v primerjavi s konkurenčnimi podjetji, ki jim ni bilo treba nositi naslednjih stroškov, kakor trdita tožeči stranki.
- ⁴⁸ Odgovor na to vprašanje je odvisen od razlage pojma „običajne tržne razmere“ v okviru liberalizacije trga proizvodnje električne energije. Po mnenju Komisije so spremembe, ki so se zgodile v tem okviru, del razvoja, ki bi ga morali gospodarski subjekti v običajnih tržnih razmerah pričakovati, ali vsaj ne bi smeli upravičeno pričakovati nadaljnjega obstoja veljavnega pravnega okvira. Nasprotno tožeči stranki zatrjujeta, da običajne tržne razmere zajemajo stabilnost pravnega okvira ali vsaj varstvo zaupanja, ki sta ga imeli v to stabilnost, zlasti kadar država podjetja spodbuja, če ne celo prisili v neke investicije, kot naj bi se zgodilo v obravnavanem primeru.

49 Sodišče prve stopnje meni, da je mnenje Komisije prepričljiveše.

50 V demokratični državi so namreč tako kot v tržnem gospodarstvu vedno mogoče spremembe pravnega okvira. Glede na splošno usmeritev gospodarske politike Skupnosti v smislu odpiranja nacionalnih trgov in spodbujanja trgovanja med državami članicami to še toliko bolj velja, kadar tako kot v obravnavanem primeru predhodni pravni okvir predvideva nacionalno in/ali regijsko delitev trga in s tem ustvarja monopolne položaje. Iz tega izhaja, da odpiranje prej razdeljenega trga, kot je bilo izvedeno v okviru Direktive 96/92, ne more biti opredeljeno kot anomalija, kar zadeva običajne tržne razmere.

51 Treba je torej ugotoviti, da sprememba pravnega okvira v sektorju električne energije, ki je nastala zaradi Direktive 96/92, spada med običajne tržne razmere in da je družba AEM Torino, ker je izvedla naložbe, zaradi katerih so nastali obravnavani nasledli stroški, prevzela običajna tveganja, ki so neločljivo povezana z morebitnimi spremembami zakonodaje, kot je navedla Komisija.

52 Seveda drži, da imajo podjetja v vsakem sistemu, ki temelji na pravni državi, kot vsi posamezniki pravico do varstva upravičenih pričakovanj. Vendar v obravnavanem primeru ni treba raziskati, ali sta tožeči stranki lahko zahtevali varstvo zaupanja, ki sta ga imeli v stabilnost pravnega okvira za sektor električne energije.

- 53 Prvič, kot je namreč Komisija pravilno navedla, tožeči stranki nista utemeljili svojega zatrjevanja, da so ju italijanski organi prisilili v naložbe, ki so povzročile nasedle stroške, na katere se nanaša sporni ukrep.
- 54 Drugič, varstvo zaupanja, ki sta ga tožeči stranki imeli v stabilnost pravnega okvira za sektor električne energije, je bilo v obravnavanem primeru dejansko zagotovljeno, saj je Komisija v izpodbijani odločbi menila, da je sporni ukrep državna pomoč, ki je načeloma združljiva s skupnim trgov, s pridržkom predhodnega vračila pomoči iz odločbe o davčnih oprostitev. Ta dopustitev združljivosti spornega ukrepa spada v načine ravnanja, ki jih je Komisija objavila v Sporočilu o metodologiji za analiziranje državne pomoči, povezane z nasedlimi stroški, v katerem je navedla, da bi lahko imela „naklonjeno stališče glede teh pomoči, kadar je izkrivljanje konkurence izravnano z njihovim prispevkom k uresničitvi skupnostnega cilja, ki ga tržne sile ne bi mogle doseči“, in da meni, da „so pomoči, ki so namenjene povračilu nasedlih stroškov, načeloma lahko izjema iz člena 87(3)(c) [ES]“.
- 55 Če sta tožeči stranki dejansko uživali varstvo zaupanja, ki sta ga imeli v stabilnost pravnega okvira za sektor električne energije, pa jima ne more biti dovoljeno, da bi zahtevali izvajanje tega varstva na točno določen način, namreč raje v smeri izključitve spornega ukrepa iz pojma pomoči v smislu člena 87(1) ES kot z razglasitvijo združljivosti tega ukrepa na podlagi člena 87(3)(c) ES.
- 56 Iz tega je razvidno, da je treba tudi drugi del prvega tožbenega razloga zavrniti kot neutemeljen.

Tretji tožbeni razlog: neobstoj preiskave

Trditve strank

- 57 Tožeči stranki uveljavljata tožbeni razlog, ki se nanaša na neobstoj preiskave glede opredelitve spornega ukrepa za državno pomoč.
- 58 Komisija zatrjuje nedopustnost tretjega tožbenega razloga.

Presoja Sodišča prve stopnje

- 59 V skladu s členom 44(1) Poslovnika Sodišča prve stopnje mora tožba vsebovati kratek povzetek tožbenih razlogov. Ti morajo biti dovolj jasni in natančni, da omogočijo toženi stranki pripravo obrambe, Sodišču prve stopnje pa, da o tožbi po potrebi presodi tudi brez dodatnih podatkov. V tožbi mora biti pojasnjena vsebina tožbenega razloga, na katerem temelji tožba, tako da zgolj z njegovo abstraktno navedbo zahteve iz Poslovnika Sodišča prve stopnje niso izpolnjene (glej sodbo Sodišča prve stopnje z dne 9. julija 2003 v zadevi Archer Daniels Midland in Archer Daniels Midland Ingredients proti Komisiji, T-224/00, Recueil, str. II-2597, točka 36 in navedena sodna praksa).

60 V obravnavanem primeru tožeči stranki tega tožbenega razloga nista obrazložili niti v svojih pisanjih niti na obravnavi, tako da je edini podatek glede tretjega tožbenega razloga, ki sta ga podali, abstraktna navedba v okviru prvega tožbenega razloga. Med obravnavo sta na podlagi vprašanja Sodišča prve stopnje pojasnili, da je obrazložitev tega razloga mogoče najti v argumentaciji glede drugih tožbenih razlogov, vendar je treba opozoriti, da ni dolžnost Sodišča prve stopnje, da za vse trditve, navedene za utemeljitev nekega tožbenega razloga, razišče, ali bi lahko utemeljile tudi kak drug tožbeni razlog (glej v tem smislu sodbo Sodišča prve stopnje z dne 27. septembra 2006 v zadevi Roquette Frères proti Komisiji, T-322/01, ZOdl., str. II-3137, točka 209).

61 Iz tega je razvidno, da je treba tretji tožbeni razlog zavreči kot nedopustnega.

Četrty tožbeni razlog – neobrazložitev

Trditve strank

62 Tožeči stranki trdita, da je izpodbijana odločba nepravilna, ker ne ta ne odločba o uvedbi postopka ne vsebujeta razlage razlogov, ki so Komisijo pripeljali do sklepa, da je sporni ukrep državna pomoč v smislu člena 87(1) ES. Zatrjevanih pomanjkljivosti obrazložitve izpodbijane odločbe naj ne bi odtehtala njihova omemba v odločbi ENEL. Ta naj se namreč ne bi nanašala na ukrepe, sprejete v korist tako imenovanih poobčinjenih podjetij, obravnavanih v postopku v glavni stvari.

- 63 Nazadnje tožeči stranki menita, da čeprav bi za razlago izpodbijane odločbe hoteli upoštevati odločbo ENEL, je podana resna pomanjkljivost obrazložitve. Zlasti naj bi bil italijanski sistem kritja nasledlih stroškov nenatančno analiziran in sklepi Komisije, sprejeti na podlagi sodne prakse Sodišča glede parafiskalnih dajatev, zmotni.
- 64 Komisija opozarja, prvič, da je italijanska vlada, na katero je bila naslovljena izpodbijana odločba, priglasila sporni ukrep na podlagi člena 88(3) ES in ga opredelila kot državno pomoč, prav tako kot pomoči, na podlagi katerih je bila izdana odločba ENEL. V izpodbijani odločbi naj bi Komisija torej le potrdila pravno kvalifikacijo, ki jo je podala italijanska vlada. Drugič, v izpodbijani odločbi naj bi Komisija v celoti potrdila predhodne sklepe, navedene v odločbi o začetku postopka, glede katere ne Italijanska republika ne AEM Torino nista imeli pripomb. Tretjič, pravni okvir spornega ukrepa naj bi bil enak tistemu iz odločbe ENEL, kar naj bi Komisija izrecno poudarila v izpodbijani odločbi.
- 65 V teh okoliščinah Komisija meni, da okoliščine, dobro znane tako italijanski vladi kakor družbi AEM Torino, ki jih je treba upoštevati pri presoji obrazložitev izpodbijane odločbe, ne zajemajo le odločbe o začetku postopka, temveč tudi odločbo ENEL, katere obrazložitev naj bi omogočala jasno razumevanje razlogovanja, ki je vodilo do sklepa, da je bil sporni ukrep financiran iz državnih sredstev. Poleg tega glede na to, da ne italijanski organi ne družba AEM Torino niso imeli pripomb na predhodne sklepe iz odločbe o začetku postopka, Komisija meni, da je izpodbijana odločba lahko obrazložena na kratko.

Presoja Sodišča prve stopnje

- ⁶⁶ V skladu z ustaljeno sodno prakso mora biti obrazložitev akta prilagojena njegovi naravi in mora jasno izraziti razlogovanje institucije, ki ta akt izdaja, tako da lahko stranke razumejo njegove razloge in sodišče preveri njegovo utemeljenost, ne da bi bilo hkrati treba podrobneje navesti vse pravne in dejanske elemente, saj se vprašanje, ali ustreza členu 253 ES, presoja glede na besedilo tega in glede na pravne in dejanske okoliščine (glej sodbo Sodišča prve stopnje z dne 15. junija 2005 v zadevi Regione autonoma della Sardegna proti Komisiji, T-171/02, ZOdl., str. II-2123, točka 73 in navedena sodna praksa).
- ⁶⁷ Glede same izpodbijane odločbe v obravnavanem primeru drži, da se Komisija, kar zadeva opredelitev spornega ukrepa kot pravne pomoči, v njej omejuje le na stavek, v katerem „je ugotovila, da je treba zadevni ukrep obravnavati kot državno pomoč“.
- ⁶⁸ Vendar je treba poudariti, da je bila izpodbijana odločba sprejeta v okoliščinah, ki so bile dobro znane tako italijanski vladi kot tožečima strankama in da se uvršča v ustaljeno prakso odločanja.
- ⁶⁹ V zvezi s tem je treba ugotoviti, prvič, da je italijanska vlada v obvestilu z dne 21. marca 2005 (glej točko 4 zgoraj) sama opredelila sporni ukrep kot državno pomoč.

- 70 Drugič, ugotoviti je treba, da v obravnavanem primeru pravni in dejanski okvir izpodbijane odločbe poleg odločbe o začetku postopka zajema odločbo ENEL, na katero je izrecno napoteno v točki 5 odločbe o začetku postopka in v peti uvodni izjavi izpodbijane odločbe. Komisija je v peti uvodni izjavi izpodbijane odločbe posebej navedla, da sporni razlog „temelji na podobnem ukrepu, ki ga je odobrila Komisija“, in pojasnila, da gre za ukrep, ki je bil predmet odločbe ENEL.
- 71 Odločba ENEL v točki 3.1 vsebuje podrobno navedbo razlogov, zakaj je Komisija menila, da so ukrepi, ki jih obravnava, državna pomoč. Za vsakega od pogojev iz člena 87(1) ES je pojasnila, zakaj meni, da ga obravnavani ukrep izpolnjuje. Ta pojasnila so precej kratka, kar zadeva merila selektivnosti, vpliv na trgovino med državami članicami in ugodnosti, dodeljene upravičencem, toda temeljitejša glede merila financiranja z državnimi sredstvi, kar odseva različne stopnje zahtevnosti presoje vsakega od teh meril za navedeni ukrep. Sodišče prve stopnje meni, da ob upoštevanju sodne prakse, navedene v točki 66, te ugotovitve pomenijo zadostno obrazložitev.
- 72 Vendar ker ne gre za obrazložitev glede spornega, temveč glede drugega ukrepa, ki pa je seveda podoben, je treba preveriti tudi primernost te obrazložitve za presojo spornega ukrepa, upoštevajoč razlike med obravnavanima ukrepoma. Tožeči stranki namreč ugovarjata temu, da bi bilo mogoče odločbo ENEL upoštevati za obrazložitev izpodbijane odločbe, ker se ta ne nanaša na ukrepe v korist „poobčinjenih“ podjetij, obravnavanih v postopku v glavni stvari, temveč samo na ukrepe v korist drugih podjetij, namreč tistih, ki pripadajo skupini ENEL in drugih družb, ki so prevzele nekdanjo infrastrukturo skupine ENEL (glej točko 3 zgoraj).

- 73 V zvezi s tem je treba ugotoviti, da ukrepi, obravnavani v zadevi, v kateri je bila izdana odločba ENEL, in v zadevi, v kateri je bila izdana izpodbijana odločba, temeljijo na istih pravnih podlagah italijanskega prava, kot je razvidno iz točke 2.1 odločbe ENEL in točke 4 odločbe o začetku postopka. Prav tako je treba poudariti, da upravičena podjetja spadajo v isti gospodarski sektor, namreč sektor proizvodnje in/ali distribucije električne energije, da so navedeni ukrepi v obeh primerih namenjeni kritju naslednjih stroškov, povezanih z liberalizacijo trga električne energije zaradi prenosa Direktive 96/92, in da sta način zbiranja in porazdelitve zadevnih zneskov enaka, saj se v obeh primerih navedeni zneski najprej poberejo od vseh končnih potrošnikov električne energije prek postavke A 6 električne tarife, nato jih upravlja CCSE na posebnem računu, nazadnje pa se nakažejo podjetjem, upravičenim do ukrepa.
- 74 Poleg tega povezanost dveh ukrepov potrjuje tudi dejstvo, da je Komisija v točki 2.1 odločbe ENEL poudarila, da bodo naslednji stroški tako imenovanih poobčinjenih podjetij, med katerimi izrecno navaja družbo AEM Torino, predmet ločene nacionalne ureditve in da bo zadnja predmet naknadne priglasitve in odločbe. Prav tako se v točki 5 odločbe o začetku postopka Komisija izrecno sklicuje na dejstvo, da naslednji stroški tako imenovanih poobčinjenih podjetij niso bili predmet odločbe ENEL.
- 75 Iz zgoraj navedenega je razvidno, da med ukrepoma obstaja taka stopnja povezanosti in podobnosti, da obrazložitev, podana glede opredelitve enega kot državne pomoči, dovolj jasno prikazuje razlogovanje Komisije, kar zadeva drugega, tako da tožecima strankama omogoča razumevanje njegove razloge, Sodišču prve stopnje pa nadziranje njegove utemeljenosti ob upoštevanju sodne prakse, navedene v točki 66. Iz tega je hkrati razvidno, da sta bili tožeci stranki sposobni poskrbeti za obrambo na podlagi dokumentov in podatkov, ki sta jih imeli na voljo, saj v tožbi obsežno ugovarjata razlogom odločbe ENEL.

76 Končno, v delu, v katerem tožeči stranki trdita, da je – tudi če bi za razlago izpodbijane odločbe upoštevali odločbo ENEL – italijanski sistem kritja nasedlih stroškov analiziran le nenatančno in da so bili narejeni napačni sklepi, je treba opomniti, da je neobstoj ali pomanjkljivost obrazložitve tožbeni razlog, ki spada med bistvene kršitve postopka in ki se kot tak razlikuje od razloga nenatančnosti razlogov izpodbijane odločbe, ki se preverja med preizkusom utemeljenosti te odločbe (sodba Sodišča prve stopnje z dne 7. novembra 1997 v zadevi Cipeke proti Komisiji, T-84/96, Recueil, str. II-2081, točka 47). Ta trditev tožečih strank se tako nanaša le na natančnost utemeljitve. Ni torej mogoče dvomiti o dejstvu, da je Komisija izpolnila obveznost obrazložitve izpodbijane odločbe.

77 Četrty tožbeni razlog je torej treba zavrniti kot neutemeljenega.

Drugi tožbeni razlog – nezakonitost „zadrževanja izplačila pomoči“

78 Drugi tožbeni razlog, ki ga uveljavljata tožeči stranki, se deli na dva dela, ki se nanašata na neupoštevnost sodbe Sodišča z dne 15. maja 1997 v zadevi TWD proti Komisiji (C-355/95 P, Recueil, str. I-2549) in sodbe Sodišča prve stopnje z dne 13. septembra 1995 v združenih zadevah TWD proti Komisiji (T-244/93 in T-486/93, Recueil, str. II-2265, v nadaljevanju: sodna praksa v zadevi Deggendorf) pri preučitvi obravnavanega primera in neobstoj presoje izkrivljanja konkurence zaradi kumuliranja predhodnih pomoči s spornim ukrepom.

Prvi del drugega tožbenega razloga – upoštevnost sodne prakse v zadevi Deggendorf

– Trditve strank

- 79 Tožeči stranki v bistvu trdita, da se „zadrževanje izplačila“ državne pomoči ob upoštevanju zgoraj navedene sodne prakse v zadevi Deggendorf predpostavlja stek treh pogojev: prvič, prejete pomoči morajo biti razglašene za nezakonite, drugič, njihovo vračilo mora biti odrejeno, in tretjič, upravičeno podjetje je zavrnilo izvršitev te odredbe. V obravnavanem primeru pa naj bi Komisija v odločbi o davčnih oprostitvah le obsodila neko vrsto pomoči, ne da bi identificirala upravičena podjetja in ne da bi določila natančen znesek, ki bi ga morala ta vrniti. Torej naj ne bi obstajala odredba za vračilo, ki je tožeči stranki ne bi spoštovali.
- 80 Dodajata še, da ne moreta biti odgovorni za morebitno neupravičeno zamudo Italijanske republike pri odrejanju vračila pomoči, navedenih v odločbi o davčnih oprostitvah. Po mnenju tožečih strank bi, če bi privolili v to, da taka zamuda lahko upraviči „zadrževanje izplačila“ nove združljive pomoči v skladu s sodno prakso v zadevi Deggendorf, ta ukrep dobil popolnoma omejevalno vsebino, ki je sodišči nikakor nista želeli in to brez vsakršne pravne podlage v pravu Skupnosti.
- 81 Komisija trdi, prvič, da ni preučila, kako je glede na odredbo vračila ravnalo upravičeno podjetje, temveč kako je ravnala zadevna država članica, in drugič, da je presodila, da je v obravnavanem primeru družba AEM Torino pridobila nezakonite pomoči, nezdružljive s skupnim trgom, ki bi jih morala italijanska država izterjati. Komisija

v zvezi s tem opozarja, da je Sodišče Italijansko republiko kaznovalo, ker v predpisanih rokih ni izterjala pomoči iz naslova davčnih oprostitev (zgoraj navedena sodba Komisija proti Italiji).

– Presoja Sodišča prve stopnje

⁸² Najprej je treba spomniti, da člen 88(2), prvi pododstavek, ES Komisijo pooblašča za izvajanje – pod nadzorom sodišča Skupnosti – posebnega postopka rednega preverjanja in nadzora državnih pomoči, ki jih nameravajo dodeliti države članice (sodbi Sodišča z dne 14. februarja 1990 v zadevi Francija proti Komisiji, C-301/87, Recueil, str. I-307, točka 16, in z dne 4. februarja 1992 v zadevi British Aerospace in Rover proti Komisiji, C-294/90, Recueil, str. I-493, točka 10). Zlasti na področju presoje združljivosti pomoči s skupnim trgov v skladu s členom 87(3) ES ima Komisija široko diskrecijsko pravico, katere izvajanje vključuje gospodarsko in socialno presojo, ki ju je treba opraviti glede na položaj v Skupnosti (zgoraj navedena sodba Francija proti Komisiji, točka 49). Kadar Komisija preučuje združljivost državne pomoči s skupnim trgov, mora upoštevati vse ustrezne dejavnike, po potrebi skupaj z okoliščinami, že odrednotenimi v neki predhodni odločbi, ter obveznostmi, ki jih je ta predhodna odločba naložila državi članici (sodba Sodišča z dne 3. oktobra 1991 v zadevi Italija proti Komisiji, C-261/89, Recueil, str. I-4437, točka 20).

⁸³ V sodni praksi v zadevi Deggendorf je Sodišče sklepalo, da Komisija ni prekoračila diskrecijske pravice, ki jo ima, kadar glede načrta državne pomoči, ki jo namerava država članica dodeliti nekemu podjetju, sprejme odločitev, s katero razglasi to pomoč za združljivo s skupnim trgov, vendar s pridržkom predhodnega vračila neke starejše nezakonite pomoči, in sicer zaradi kumulativnega učinka zadevnih pomoči (glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo TWD proti Komisiji z dne 15. maja 1997, točke od 25 do 27).

- 84 Razlogovanje tožečih strank izhaja iz napačne razlage zgoraj navedene sodbe TWD proti Komisiji z dne 15. maja 1997 in iz nepoznavanja značilnosti postopka nadzora državnih pomoči, kar zadeva razumevanje tega postopka z vidika razmerja med upravičenim podjetjem in Komisijo, in ne z vidika dejansko obstoječega razmerja med državo članico in Komisijo. Ta napačni pristop vodi tožeči stranki do mnenja, da so v skladu z navedeno sodno prakso predmet odločbe, ki razglasa nezdržljivost predhodnih nezakonitih pomoči in odreja njihovo izterjavo, pomoči, ki so jih upravičena podjetja dejansko prejela in jih niso vrnila.
- 85 Treba je spomniti, da so odločbe, ki jih Komisija sprejme na področju državnih pomoči, naslovljene zgolj na države članice, na katere se nanašajo (glej člen 25 Uredbe Sveta (ES) št. 659/1999 z dne 22. marca 1999 o določitvi podrobnih pravil za uporabo člena 88 ES (UL L 83, str. 1) in sodbo Sodišča z dne 2. aprila 1998 v zadevi Komisija proti Sytraval in Brink's France, C-367/95 P, Recueil, str. I-1719, točka 45). Torej Komisija ob upoštevanju vseh ustreznih dejavnikov, vključno z okoliščinami, že ovrednotenimi v predhodni odločbi, in obveznostmi, ki jih je s to predhodno odločbo lahko naložila državi članici, ob uporabi zgoraj navedene sodne prakse (zgoraj navedena sodba Italija proti Komisiji, točka 20) pregleda samo obveznosti države članice, ki jih vsebuje taka odločba, in ne tistih, ki bi lahko iz nje izhajale za upravičeno podjetje. Komisija tudi pravilno poudarja, da na področju državnih pomoči nikoli ne naslavlja odredb za vračilo na podjetja, temveč vedno na države članice, ki morajo nato podjetjem prejemnikom pomoči naložiti vračilo prejetih zneskov.
- 86 Glede tega se dejansko stanje v zadevi ne razlikuje od tistega v zadevi, v kateri je bila izrečena zgoraj navedena sodba TWD proti Komisiji z dne 15. maja 1997. Zlasti je Komisija v obeh zadevah ugotovila, da je zadevna država članica dodelila pomoči, ki so nezdržljive s skupnim trgom, ne da bi bile predhodno odobrene, in odredila njihovo izterjavo od upravičenih podjetij, zadevni državi članici pa te odredbe nista izpolnili.

- 87 Edina razlika med zadevama je v tem, da je bila v tisti, v kateri je bila izrečena zgoraj navedena sodba TWD proti Komisiji z dne 15. maja 1997, predhodna nezakonita pomoč posamična pomoč, ki je bila predmet odločbe, namenjene zadevni državi članici, s katero je bila odrejena izterjava natančno določenega zneska pomoči od samo enega upravičenega podjetja, medtem ko so v obravnavanem primeru predhodne nezakonite pomoči izhajale iz režima davčnih oprostitev, za katere zaradi pomanjkanja sodelovanja italijanskih organov v odločbi o davčnih oprostitvah ni bilo mogoče opredeliti in izračunati natančne koristi za upravičena podjetja.
- 88 Ta razlika pa ne more upravičiti tega, da se v obravnavanem primeru rešitev iz sodne prakse v zadevi Deggendorf ne bi uporabila. Najprej, kot trdi Komisija, ta sodna praksa ustreza potrebi po izogibanju kumulativnemu učinku pomoči, ki niso bile vrnjene, in predvidenih pomoči, ki bi podjetju omogočile protipravno konkurenčno prednost, ki bi izkrivila konkurenco v obsegu, ki je v nasprotju z interesi Skupnosti (zgoraj navedena sodba TWD proti Komisiji z dne 13. septembra 1995, točka 83). Ta potreba je enaka, bodisi da gre za posamično pomoč bodisi za pomoč, dodeljeno na podlagi sheme pomoči.
- 89 V zvezi s tem je treba poudariti, da neobstoj natančnih podatkov Komisije glede podjetij, upravičenih po nezakoniti shemi, in natančnih zneskov, ki so jih ta prejela, ne vpliva na veljavnost odredbe za izterjavo niti ne pomeni ovire za njeno izvajanje, ker po eni strani zadevna država članica sama najlažje pridobi te podatke, po drugi strani pa je Komisija pooblaščenca, da ob nesodelovanju zadevne države članice odloči na podlagi podatkov, ki jih ima (glej v tem smislu sodbo Sodišča prve stopnje z dne 14. januarja 2004 v zadevi Fleuren Compost proti Komisiji, T-109/01, Recueil, str. II-127, točke od 48 do 51 in navedena sodna praksa).
- 90 V obravnavanem primeru Komisija navaja, ne da bi tožeči stranki temu ugovarjali, da v zadevi, v kateri je bila izdana odločba o davčnih oprostitvah, kljub večkratnim zahtevam Komisije ne Italijanska republika ne družba AEM Torino nista izkoristili priložnosti, da bi predložili podatke o posebnem položaju zadnje, kar zadeva izterjavo

obravnavanih pomoči. Zlasti naj ne bi nikoli predložili dokazov, da družba AEM Torino iz posebnih razlogov ni bila zavezana k takemu vračilu. Zato je Komisija na podlagi podatkov, s katerimi je razpolagala, zaključila, da je družba AEM Torino prejela nezakonite pomoči, nezdružljive s skupnim trgom, in da se je postopek vračila začel, vendar še ni končan.

- 91 Sicer pa, če tožeči stranki trdita, da je analiza njunega individualnega položaja nujni predhodni pogoj, da se lahko odredi izterjava predhodnih pomoči, je treba ugotoviti, da je bila to naloga Italijanske republike v okviru postopka izterjave na nacionalni ravni. Sodišče je namreč razsodilo, da kar zadeva izterjavo pomoči, dodeljenih na podlagi režima pomoči, obveznost države članice za izračun natančnega zneska pomoči, ki ga je treba izterjati – zlasti ko je ta izračun odvisen od podatkov, ki jih ni sporočila Komisiji – spada v širši okvir obveznosti lojalnega sodelovanja, ki medsebojno zavezuje Komisijo in države članice pri izvajanju pravil Pogodbe s področja državnih pomoči. Prav tako lahko država članica, kadar dvomi o tem, na koga so naslovljene odredbe za izterjavo, ta vprašanja predloži v presojo Komisiji (glej v tem smislu sodbo Sodišča z dne 13. junija 2002 v zadevi Nizozemska proti Komisiji, C-382/99, Recueil, str. I-5163, točki 91 in 92). Kritike tožečih strank glede neobstoja analize njunega individualnega položaja bi torej morale biti naslovljene na Italijansko republiko, in ne na Komisijo.

- 92 Nasprotno pa opustitev ravnanja Italijanske republike glede svojih obveznosti, ki jo je Sodišče v tem primeru potrdilo v zgoraj navedeni sodbi Komisija proti Italiji, Komisiji ne more preprečiti, da bi na podlagi podatkov, ki jih ima, določila vse posledice glede združljivosti novih pomoči, ki jih namerava Italijanska republika dodeliti istemu podjetju. Vsaka drugačna rešitev bi namreč pripeljala do nagrajevanja držav članic, ki ne bi samo dodelile nezakonitih pomoči, ampak tudi ne bi spoštovale dolžnosti lojalnega sodelovanja in bi tako odvzele učinkovitost sistemu nadzora državnih pomoči.

93 Iz tega je razvidno, da je treba prvi del drugega tožbenega razloga zavrniti kot neutemeljenega.

Drugi del drugega tožbenega razloga – neobstoj presoje izkrivljanja konkurence zaradi kumuliranja predhodnih pomoči s spornim ukrepom

– Trditve strank

94 Tožeči stranki v bistvu zatrjujeta, da je Komisija kršila obveznost dokazovanja morebitnih negativnih učinkov kumuliranja predhodnih nezakonitih pomoči in nove pomoči na konkurenco ter obveznost opredelitve trga, na katerem naj bi nastali ti učinki.

95 Po njunem mnenju je bila dolžnost Komisije, da pojasni, iz katerega naslova nove pomoči, ki so same po sebi združljive s skupnim trgov, ne morejo biti izplačane, ker bi lahko povzročile izkrivljanje konkurence, če bi bile kumulirane s predhodnimi pomočmi, ki niso bile vrnjene. Tožeči stranki zavračata vsakršen poskus Komisije, da bi jima naložila dokazno breme kumuliranega učinka pomoči in tako za uveljavljanje izjem iz člena 87(3) ES določila dodaten pogoj. Smisel sodne prakse v zadevi Deggendorf naj namreč ne bi bil v podrejanju odobritve pomoči nekemu novemu formalnemu pogoju, ki ni predviden ne v Pogodbi ES ne v sekundarnem pravu in bi bil torej nezakonit.

- 96 Tožeči stranki trdita, da ni sprejemljivo, da Komisija nasprotuje izvedbi take analize pod pretvezo, da nima vseh za to potrebnih podatkov. Dejstvo, da ni mogla določiti zneska domnevnih nezakonitih predhodnih pomoči, naj bi bilo posledica njene odločitve o tem, da ne bo preiskala individualnega položaja podjetij, na katere se nanaša odločba o davčnih oprostitvah in o sprejetju abstraktne odločbe glede sheme pomoči. Morebitne slabosti pri izvajanju take odločbe na nacionalni ravni naj Komisije ne bi pooblašale, da jih očita upravičencem s sklicevanjem na sodno prakso v zadevi Deggendorf v okviru preverjanja drugih pomoči.
- 97 Komisija meni, da je v tem primeru pravilno uporabila rešitev iz sodne prakse v zadevi Deggendorf. Zlasti naj bi bila opozorila na dvome, ki jih je v odločbi o začetku postopka izrazila v zvezi s to sodno prakso, povezane z nevarnostjo izkrivljanja konkurence zaradi kumulativnega učinka starejših pomoči in spornega ukrepa, in naj bi ugotovila, da teh dvomov ni odpravila ne Italijanska republika ne družba AEM Torino. Po mnenju Komisije je ob pomanjkanju nasprotnih dejstev, ki bi jih predložila Italijanska republika ali družba AEM Torino, imela pravico opreti se na dejstva, ki so ji bila na razpolago ob sprejetju izpodbijane odločbe, da je sklenila, da njeni dvomi v zvezi z nevarnostjo, ki je neločljivo povezana s kumulativnim učinkom obravnavanih pomoči, še naprej obstajajo.
- 98 Po mnenju Komisije iz zgoraj navedene sodbe TWD proti Komisiji z dne 15. maja 1997 (točka 26) izhaja, da je neobstoj kumulativnega učinka nove pomoči s predhodnimi nezakonitimi, ki niso bile vrnjene, eden od splošnih pogojev, ki upravičujejo uporabo ene od izjem, predvidenih s Pogodbo, kar zadeva združljivost pomoči s skupnim trgom. Treba bi bilo torej uporabiti ustaljeno sodno prakso, v skladu s katero ima država članica dolžnost posredovati vse podatke, na podlagi katerih lahko Komisija preveri, ali so izpolnjeni vsi pogoji za uporabo izjeme.

99 Poleg tega Komisija opozarja, da če bi bila možnost uporabe rešitve iz sodne prakse v zadevi Deggendorf odvisna od dejstva, da so države članice končale postopke preiskave in sporočile Komisiji podatke o zneskih, ki so jih prejela različna upravičena podjetja, bi to odvzelo učinkovitost sistemu nadzora državnih pomoči, z „nagrajevanjem“ držav članic, ki ne spoštujejo dolžnosti obveščanja in lojalnega sodelovanja.

– Presoja Sodišča prve stopnje

100 Najprej je treba opomniti, da ima na podlagi ustaljene sodne prakse država članica, ki zaprosi za možnost dodelitve pomoči z odstopanjem od pravil Pogodbe, obveznost sodelovanja s Komisijo, po kateri je zlasti dolžna posredovati vse podatke, na podlagi katerih bo lahko ta institucija preverila, ali so izpolnjeni vsi pogoji za uporabo izjeme (sodba Sodišča z dne 28. aprila 1993 v zadevi Italija proti Komisiji, C-364/90, Recueil, str. I-2097, točka 20; sodba Sodišča prve stopnje z dne 15. decembra 1999 v združenih zadevah Freistaat Sachsen in drugi proti Komisiji, T-132/96 in T-143/96, Recueil, str. II-3663, točka 140, in zgoraj navedena sodba Regione autonoma della Sardegna proti Komisiji, točka 129).

101 Ta obveznost se je razširila na potencialnega upravičenca načrtovane pomoči. Razsojeno je namreč bilo, da morata – kadar odločba o začetku postopka iz člena 88(2) ES vsebuje zadostno predhodno analizo Komisije, v kateri so razloženi razlogi, iz katerih Komisija dvomi o združljivosti zadevnih pomoči s skupnim trgom – država članica in potencialni upravičenec predložiti podatke, na podlagi katerih je mogoče dokazati, da so te pomoči združljive s skupnim trgom, in morebiti razložiti posebne okoliščine v zvezi z vračilom že izplačanih pomoči, če bi Komisija to zahtevala (zgoraj navedena sodba Fleuren Compost proti Komisiji, točka 45; glej v tem smislu tudi sodbo Sodišča prve stopnje z dne 18. novembra 2004 v zadevi Ferriere Nord proti

Komisiji, T-176/01, ZOdl., str. II-3931, točki 93 in 94, ter po analogiji sodbo Sodišča z dne 24. septembra 2002 v združenih zadevah Falck in Acciaierie di Bolzano proti Komisiji, C-74/00 P in C-75/00 P, Recueil, str. I-7869, točka 170).

102 Tožeči stranki trdita, da obveznosti države članice in upravičenega podjetja, da Komisiji posredujeta podatke, na podlagi katerih je mogoče dokazati združljivost predlagane pomoči, ni mogoče razširiti na kumulativni učinek nezakonitih predhodnih pomoči in novih pomoči, saj zadnje merilo ni eden od pogojev za izjeme, navedene v členu 87(3) ES.

103 Tej trditvi ni mogoče pritrditi. Najprej, glede na besedilo zgoraj navedenih sodb TDW proti Komisiji z dne 13. septembra 1995 in z dne 15. maja 1997, ni mogoče meniti, da sta Sodišče in Sodišče prve stopnje nameravali uvesti nov pogoj za združljivost državnih pomoči s skupnim trgom, drugačen od tistih iz člena 87(3) ES. Nasprotno, jasno sta menili, da merilo neobstoja kumulativnega učinka nove pomoči, preučene skupaj z nevrnjenimi nezakonitimi predhodnimi pomočmi, spada v splošen pregled združljivosti neke pomoči, ki ga mora opraviti Komisija, in torej pomeni le dejavnik, ki ga mora upoštevati pri uporabi te določbe. Sodišče prve stopnje je namreč v točki 56 zgoraj navedene sodbe TDW proti Komisiji z dne 13. septembra 1995 ugotovilo, da mora Komisija, kadar proučuje združljivost državne pomoči s skupnim trgom, upoštevati vse ustrezne dejavnike, po potrebi vključno z okoljsčinami, že ovrednotenimi v predhodni odločbi, in obveznostmi, ki so bile s to predhodno odločbo lahko naložene državi članici. Iz tega je zaključilo, da je Komisija pristojna za upoštevanje po eni strani morebitnega kumulativnega učinka starejših in novih pomoči in po drugi strani dejstva, da starejše pomoči, razglašene za nezakonite, niso bile vrnjene. Sodišče je v točki 26 zgoraj navedene sodbe TDW proti Komisiji z dne 15. maja 1997, dodalo, da na področju člena 87(3) ES, ki se uporablja za sporne odločbe, Komisija uživa široko diskrecijsko pravico, katere izvajanje vključuje gospodarsko in družbeno presojo, ki ju je treba izvesti glede na položaj v Skupnosti.

- 104 Iz tega izhaja, da se obveznost, ki bremeni države članice in podjetje, ki bo morda upravičeno do novih pomoči, da Komisiji predložijo podatke, na podlagi katerih je mogoče dokazati, da so te pomoči združljive s skupnim trgom (glej zgoraj v točki 100 navedeno sodno prakso) nanaša tudi na potrebo ugotovitve neobstoja kumulativnega učinka novih in predhodnih nezakonitih pomoči, ki niso združljive s skupnim trgom in niso bile vrnjene.
- 105 Preučiti je treba še, ali je pogoj, ki ga je poudarila navedena sodna praksa, v obravnavanem primeru izpolnjen, tako da se preuči, ali odločba o začetku postopka vsebuje zadostno predhodno analizo, ki poudarja razloge, iz katerih je Komisija dvomila o združljivosti zadevnih pomoči s skupnim trgom.
- 106 V zvezi s tem je treba ugotoviti, da je Komisija v točki 31 in naslednjih odločbe o začetku postopka podrobno razložila, zakaj je ob uporabi rešitve iz sodne prakse v zadevi Deggendorf hotela združljivost sporne pomoči podrediti pogoju predhodnega vračila nezakonitih pomoči iz sheme davčnih oprostitev.
- 107 Zlasti je v točkah 35 in 37 navedene odločbe poudarila, da italijanski organi niso bili sposobni navesti zneskov, ki bi jih morala vrniti družba AEM Torino, niti pogojev in zapadlosti njihovega plačila, in da je v teh okoliščinah menila, da ne more presoditi kumulativnega učinka starejših in nove pomoči ter izkrivljanj skupnega trga, ki bi sledila v takem primeru.
- 108 Dolžnost Italijanske republike in družbe AEM Torino je torej bila, da Komisiji med formalnim postopkom preiskave posredujeta podatke, na podlagi katerih je mogoče dokazati neobstoja kumulativnega učinka starih pomoči in spornega ukrepa ter neobstoja

izkrivljanj skupnega trga, ki bi iz tega izviral. Tožeči stranki tako ne moreta očitati Komisiji, da v izpodbijani odločbi ni dokazala potencialnih negativnih učinkov kumulacije predhodnih nezakonitih pomoči in spornega ukrepa na konkurenco, saj ni dolžnost Komisije, da bi ob neobstoju vsakršnega sodelovanja Italijanske republike in tožečih strank iskala dokaze o takih učinkih.

109 Kar zadeva neizvedbo analize trga, ki jo tožeči stranki očitata Komisiji, je treba opozoriti, da zadošča, da Komisija ugotovi, da so sporne pomoči takšne, da lahko vplivajo na trgovino med državami članicami in izkrivljajo ali bi lahko izkrivljale konkurenco, ne da bi bilo, v nasprotju s trditvami tožečih strank, treba razmejiti zadevni trg (glej v tem smislu sodbo Sodišča z dne 17. septembra 1980 v zadevi Philip Morris Holland proti Komisiji, 730/79, Recueil, str. 2671, točke od 9 do 12, in sodbo Sodišča prve stopnje z dne 15. junija 2000 v združenih zadevah Alzetta in drugi proti Komisiji, T-298/97, T-312/97, T-313/97, T-315/97, od T-600/97 do T-607/97, T-1/98, od T-3/98 do T-6/98 in T-23/98, Recueil, str. II-2319, točka 95).

110 V obravnavanem primeru, kot je bilo ugotovljeno zgoraj, Komisija zato, ker italijanski organi in družba AEM Torino kot potencialni upravičenci do spornega ukrepa niso sodelovali, ni mogla presoditi kumulativnega učinka nezakonitih predhodnih pomoči in nove pomoči niti morebitnega vpliva na konkurenco, ki bi lahko iz tega izviral. Torej, glede na razlogovanje, ki utemeljuje rešitev iz sodne prakse navedene zgoraj v točkah 100 in 101, se tožeči stranki ne moreta opreti na dejstvo, da Italijanska republika ni spoštovala obveznosti, da Komisiji posreduje vse podatke, na podlagi katerih bi lahko opravila to presojo, niti na to, da sama ni sodelovala na tem področju, da bi Komisiji očitala, da ni razmejila ali analizirala zadevnega trga, kar bi ji taka presoja prihranila.

111 Iz tega je razvidno, da je treba drugi del drugega tožbenega razloga zavriniti.

112 Ker so bili vsi tožbeni razlogi tožečih strank zavrjnjeni, je treba tožbo v celoti zavrniti.

Stroški

113 V skladu s členom 87(2) Poslovnika se neuspeli stranki naloži plačilo stroškov, če so bili ti priglašeni. Ker tožeči stranki nista uspeli, se jima v skladu s predlogi Komisije naloži plačilo stroškov.

Iz teh razlogov je

SODIŠČE PRVE STOPNJE (drugi senat)

razsodilo:

1. Tožba se zavrne.

2. Družbama Iride SpA in Iride Energia SpA se naloži plačilo stroškov.

Pelikánová

Jürimäe

Soldevila Fragoso

Razglašeno na javni obravnavi v Luxembourggu, 11. februarja 2009.

Podpisi